

ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Семенчук Ю., магістрант

Науковий керівник – Мельник І.О., канд. екон. наук, доцент

Миколаївський національний аграрний університет

Україна, 90 % площі якої становлять сільські території, де проживає третина населення, вирізняється низьким рівнем підтримки сільського господарства. Через диспаритет цін на продукцію промисловості, що споживається у сільському господарстві, та цін на с/г продукцію відбувається «проїдання» навіть цих коштів. Обмежені можливості дрібного землевласника щодо застосування механізації і впровадження нових технологій, вимушене використання здебільшого ручної праці, слабкий розвиток сільських територій обумовлюють постійний вплив економічно активного населення: 41 % жителів села – пенсіонери, а 18 % досягли віку 65 років.

Реалізовані заходи Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року не призупинили негативні тенденції. Більшість із завдань Програми не досягнуті в повному обсязі, а такі заходи як компенсація витрат підприємств АПК щодо будівництва у сільських населених пунктах об'єктів соціальної сфери та місцевих газових трубопроводів, стимулювання розвитку депресивних територій, реформування системи аграрної освіти тощо з державного бюджету не фінансувались, а відтак і не виконувались. Комплексний розвиток сільських територій є стратегічною метою державної аграрної політики в Україні, основними складовими якого визначені: забезпечення надійного функціонування соціальної інфраструктури села; формування системи державного регулювання демографічних процесів сільського розвитку, реалізація програм стимулювання розвитку депресивних територій; вирівнювання умов життєдіяльності міського і сільського населення; сприяння збільшенню зайнятості сільського населення; збереження та розвиток малих, віддалених і таких, що занепадають, сільських поселень; сприяння підвищенню рівня доходів сільського населення, стимулювання закріплення на селі спеціалістів сільського господарства, освіти, культури, охорони здоров'я та побутового обслуговування тощо.

Розвиток сільських територій прямо залежить від якості управління трудовим потенціалом (забезпечення умов для його збереження і відтворення, створення можливостей для ефективного прикладення трудової діяльності, регулювання мобільності працівників тощо). Оцінюючи стан та перспективи покращення ситуації щодо розвитку трудового потенціалу села та забезпечення сільського населення робочими місцями, слід зупинитися на наступних аспектах:

1. Знецінення вартості сільської праці та надання великими агропідприємствами переваги екстенсивному землеробству.
2. Недооцінка внеску особистих сільських господарств (дрібних землевласників).

3. Тінізація сільського ринку праці.

4. Руйнація соціальної інфраструктури та позапрофесійних форм підтримки і розвитку людського потенціалу сільських територій.

5. Недостатня увага до диверсифікації ринку праці (до неаграрної зайнятості).

6. Міграційні процеси на сільських територіях.

Усунення держави від управління перерозподілом державної і спільної власності на селі спричинило суттєву диференціацію населення за рівнями доходів, володінням землею і майном. Землі фактично сконцентровані в незначній кількості власників, знизилася ефективність використання угідь, впала рентабельність малих і середніх господарств. Надмірна концентрація землеволодінь обертається монополізацією аграрного ринку та зниженням ефективності землекористування, застосуванням екстенсивних технологій і застарілих форм організації праці, роблячи агросектор України неефективним, а зайнятість в ньому непрестижною. Орієнтація великих господарств на експорт, збільшення обсягів вирощування швидкоокупних і менш трудомістких технічних культур (які виснажують землю), монополізація в регіонах заготівлі призводить не лише до зростання цін на продовольство й недостатнього забезпечення внутрішнього ринку певними продуктами харчування, а і до постійного вивільнення зайнятих у сільському господарстві громадян і зниження їхніх доходів. Агрохолдинги активно скорочують чисельність найманих працівників (забезпечуючи зайнятість лише п'ятої частини працездатного сільського населення) і знижують витрати на оплату праці. Частка річного ФОП у собівартості продукції с/г підприємств – 9,7 % (якщо рентабельність не менша за 50 % – 4,7 %). Конкурентні переваги вітчизняної с/г продукції досягаються значною мірою за рахунок експлуатації землі (ступінь освоєння земельного фонду – 72 %) та дешевої робочої сили. Керівники агропідприємств нерідко не дотримуються вимог законодавства щодо розміру та строків виплати заробітної плати. За рівнем середньомісячної зарплати сільське господарство посідає останнє місце (середньомісячні грошові доходи сільських домогосподарств складають 77 % доходів міських домогосподарств).